

**„Az alternatíváktól az egyetlen útig” –
A Soproni (Felsőfokú) Óvónőképző Intézet első
éveinek szakdolgozatai reformpedagógiai
témakörben (1961-1965)**

Németh Dóra Katalin

SOE-Benedek Elek Pedagógiai Kar

PTE- BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

Tanuló társadalom. Oktatáskutatás járvány idején.

2021. évi HuCER konferencia

2021 május 27.-28.

Az előadás felépítése

- A Soproni (Felsőfokú) Óvónőképző Intézet jogelődjei, rövid története
- Új szint, új kihívás: a szakdolgozat
- A minta és a kutatási módszer bemutatása
- A megjelenő témák csoportosítása, terminológiai feladatok
- A kezdetek: Rousseau-tól Claparede-ig
- A változás kezdetei
- 1963: az egy (oroszl) út
- Összegzés, tanulságok

A Soproni (Felsőfokú) Óvónőképző Intézet jogelődjei, rövid története

- 1891. évi XV. tv. a kisdedovásról: ez a törvény teremti meg az óvodák és a kisdedóvók képzésének törvényi kereteit (Szabados, 1964. p. 52.).
- Egyre több intézet nyitja meg kapuit: többségük egyházi-felekezeti fenntartású intézmény
- 1899-től Sopronban az Isteni Megváltóról Nevezett Nővérek Kongregációjának szerzetesnői működtetnek óvónőképző intézetet (Kelényi, 1975a, p. 2.).
- A fél évszázados működés alatt négy évfolyamosra bővülő intézmény, az 1948. évi XXXIII. tv. Életbelépése után állami fenntartásba került át. (Baranyai, 2009, p. 51.).

Az Isteni Megváltó Leányairól Nevezett Nővérek Kongregációjának 1927-ben épült Tanító és Óvónőképző Intézete, a jogutódok székhelye.

A Soproni (Felsőfokú) Óvónőképző Intézet jogelődjei, rövid története

Az Isteni Megváltó Leányairól Nevezett Nővérek Kongregációjának 1927-ben épült Tanító és Óvónőképző Intézete, a jogutódok székhelye.

- A középszintű óvónőképzés több szerkezeti és formai változás után 1958-ban szűnt meg.
- Az 1958. évi 26. törvényerejű rendelet hívta életre a kétéves, érettségi vizsgára épülő, diplomát nem adó felsőfokú óvónőképző intézeteket.
- A képzés mentesült a közismereti tárgyak oktatása alól, és eddig nem látott lehetőség nyílt a szakmai ismeretek átadására. (Tóth L. 1961. p. 146.).

Új szint, új kihívás: szakdolgozat

- A felsőfokú képzés végén a hallgatók a záróvizsgát tették.
- Bár sem a felsőfokúvá alakításról rendelkező törvényerejű rendelet, sem a végrehajtási utasítás nem említi a szakdolgozatot, mind a képzettség megszerzésének feltételét, a felsőfokú intézetek saját Szervezeti Szabályai már megemlítik (Varjú, 1966, p. 41.).
- A szakdolgozatok formai és tartalmi követelményeinek meghatározását, a tudományos írásművek készítésével kapcsolatos kompetenciák elsajátításának formáit és szakdolgozatok elkészülésének központi szabályait az egyes intézetek oktatói határozták meg. (Varjú, 1966, p. 42.).

A minta és a kutatás módszerének bemutatása

- A Soproni Óvónőképző Intézet Államvizsga jegyzőkönyvei (1961-1965)
- 691 államvizsga jegyzőkönyv
- Három vizsgatárgy (marxizmus-leninizmus, lélektan, pedagógia) kihúzott tételeinek címei, az elhangzott kérdések és érdemjegyek, valamint a szakdolgozat címei és érdemjegye
- Tartalom- és dokumentumelemzés
- Az ismétlődő, vagy témakörükben azonos szakdolgozati címek csoportosítása
- Reformpedagógiához köthető szakdolgozati címek
- A reformpedagógia témakörébe tartozó fogalmak körének meghatározásakor Németh András (2001) A reformpedagógia múltja és jelene című kötetét használtuk fel.

A megjelenő témák:

Reformpedagógiai
„előfutárok”:

Jean-Jacques
Rousseau;

Johann Heinrich
Pestalozzi,

Friedrich Fröbel

A
reformpedagógia
képviselői:

Maria
Montessori,
Eduard Claperede

Az orosz-szovjet
pedagógia alakjai:

Lev Tolsztoj,
Nagyezsda

Krumpszkaja,
Anton

Szemjonovics
Makarenko

A rendelkezésre álló forrásokból: a téma szakirodalma a korszakban

Vág Ottó: Egyetemes Neveléstörténet (1957)

- Montessori: bár elismeri, hogy a gyermekeknek életkoruk szerinti megfelelő nevelést javasolt ugyanakkor-a szerző szerint- elidegeníti őket a társadalomtól azzal, hogy mesterséges külön gyermeki világot hoz létre. (Vág, 1957, p. 48.)
- Nagyezsda Krupszkaja óvodai nevelést érintő munkássága és nézetei
- Makarenkó: 4 oldal
- Rousseau és Pestalozzi szerényebb terjedelemben kerül megemlítésre (2 ill. 1 oldal terjedelemben
- Fröbel munkássága összesen hat oldalon
- Claparede, és Lev Tolsztoj nem szerepelnek a munkában

A Szocialista Nevelés Könyvtára sorozat: többsége szovjet fordítás (Géczi, 2006, p. 25.)

A kezdetek: Rousseutól Claparede-ig

- Az első évfolyamon 111 hallgató kezdte meg a képzését.
- Két év múlva az első államvizsgán összesen 11 szakdolgozat íródott a reformpedagógia témakörében
- Még kevésbé jellemző a témák címeinek szó szerinti egyezősége-ez a tendencia később jelenik majd meg
- A „kötelező” orosz-szovjet témák mellett megfigyelhető más reformpedagógiai témakörök megjelenése is

A Soproni Óvónőképző Intézet első évfolyamának reformpedagógia témakörben készített szakdolgozatainak címei-1961. Forrás: Soproni Óvónőképző Intézet Államvizsga jegyzőkönyve 1961 Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar irattára.

- „**Claparede** hatása a nevelésre”
- „**Krupszkaja** pedagógiai nézete és tevékenysége”
- „**Makarenko** a szülőkkal való kapcsolatáról.”
- „**Makarenko** nevelési nézetei-Az új ember kovácsában.”
- „**Makarenko** nézetei a családi nevelésről”
- „Mit kapott az óvodai nevelés **Fröbel**től?”
- „**Montessori** hatása a magyar óvodákra”
- „**Montessori** rendszere és az óvodai oktatás és nevelés”
- „**Montessori** rendszerének lélektani alapjai”
- „**Rousseau** és a természetes nevelés különös tekintettel a kisdédkorra”
- „**Tolsztoj Leo** pedagógiai nézetei és gyakorlata”

Montessori módszer-népszerűsége

- Kiemelkedően magas az első évben a Montessori-módszer témájában kutató hallgatók száma.
- Egy lehetséges ok: a kecskeméti óvónőképző intézet oktatója-igazgatója Bélaváry-Burchard Erzsébet Montessori tanítványa, a magyarországi Montessori-pedagógia meghonosítója a két világháború közötti időszakban (Nagy, 2005, p. 67.).
- A Montessori-módszer néhány évig elfogadott és alkalmazott reformpedagógiai irányzat volt a Szovjetunióban, az 1930-as években minden más, alternatív és reformpedagógiai nevelési koncepcióval együtt nemkívánatossá vált a szovjet pártvezetés számára (Kurucz, 2007).

1962- a változás kezdete

- 1962-ben tette le államvizsgáit az első levelező évfolyam
- Levelező tagozatra a képesítés nélkül alkalmazott óvónők jelentkezhettek
- A levelező tagozat hallgatói között már az első évektől kizárólag Makarenkó pedagógiája jelenik meg a reformpedagógiai témák között
- Egyre gyakrabban teljes mértékben megegyező szakdolgozat címek szerepelnek

A Soproni Óvónőképző Intézet második évfolyamának reformpedagógia témakörben készített szakdolgozatainak címei és érdemjegyei-1962. Forrás: Soproni Óvónőképző Intézet Államvizsga jegyzőkönyve 1962 Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar irattára.

Nappali tagozat

„A családi nevelés kérdései **Makarenko** művei alapján” - jó

„A közösségi nevelés **Makarenko** művei alapján” - közepes

„Az **új iskolák** pedagógiai nézetei, hatásuk a hazai nevelésre” -közepes

„**Lev Nyikolajevics Tolsztoj** pedagógiája” -jó

„**Montessori** és az **adonyi nővérek** óvodarendszere összehasonlításuk és hatásuk a mai óvodára” -jeles

„**Montessori** módszere és didaktikája” -közepes

Levelező tagozat

„A családi nevelés kérdései **Makarenko** alapján” – elégséges

„A családi nevelés kérdései **Makarenko** alapján” -jó

„A családi nevelés kérdései **Makarenko** művei alapján” - közepes

„A családi nevelés **Makarenko** művei alapján” - közepes

1963: az egy (orosz) út kezdete

- 1963-tól kizárólag az orosz-szovjet pedagógia képviselőivel foglalkoztak a reformpedagógiai témakörben szakdolgozatot készítő hallgatók.
- Bár az 1930-as évekig számos reformpedagógia „gyakorlóterepe” lehetett a Szovjetunió, a korszakban már kizárólag a makarenkói elvek vizsgálata és bemutatása kapott engedélyt- a korábban nyitottabb iskolapolitika a pedológia és a nyugat-európai reformpedagógiák ellen fordult (Sáska, 2005, pp. 27- 30.).
- Az 1964-es tanév volt az utolsó, amikor nagyobb mennyiségben megjelentek reformpedagógiai témák: a következő tanévben a nappali tagozaton két szakdolgozat készült, levelező tagozaton pedig senki nem vállalkozott reformpedagógiai témakör kutatására.

A Soproni Óvónőképző Intézet harmadik, nappali és levelező évfolyamának reformpedagógia témakörben készített szakdolgozatainak címei és érdemjegyei-1963. Forrás: Soproni Óvónőképző Intézet Államvizsga jegyzőkönyve 1963 Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar irattára.

„A családi nevelés **Makarenko**
művei alapján” -közepes

„A családi nevelés **Makarenko**
művei alapján” -közepes

„A közösségi nevelés
Makarenko művei alapján” -jó

„**Tolsztoj** hatása a nevelésre” -
jeles

„A családi nevelés kérdései
Makarenko művei alapján” -
közepes

„A közösségi nevelés **Makarenko**
művei alapján” -közepes

„A közösségi nevelés **Makarenko**
művei alapján” -közepes

A Soproni Óvónőképző Intézet negyedik, nappali és levelező évfolyamának reformpedagógia témakörben készített szakdolgozatainak címei és érdemjegyei-1964. Forrás: Soproni Óvónőképző Intézet Államvizsga jegyzőkönyve 1964 Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar irattára.

„A családi nevelés kérdései **Makarenko** művei alapján” -
elégséges

„A családi nevelés kérdései **Makarenko** művei alapján” -
elégséges

„A közösségi nevelés elvei **Makarenko** elvei alapján” -jó

„A közösségi nevelés elvei **Makarenko** művei alapján” – jó

„A közösségi nevelés elvei **Makarenko** művei alapján” -jó

„A közösségi nevelés kérdései és a távlatok **Makarenko**
pedagógiája” -közepes

„Az új ember kovácsának neveléstörténeti jelentősége” -
jeles

„**L. Ny. Tolsztoj** pedagógiája, hatása a nevelésre és annak
kritikája.” -elégséges

„**Makarenko**: Az új ember kovácsának neveléstörténeti
jelentősége” - közepes

„A közösségi nevelés **Makarenko** művei
alján” -jó

„A közösségi nevelés **Makarenko** művei
alján” -közepes

„Családi nevelés **Makarenko** művei
alján” -elégséges

A Soproni Óvónőképző Intézet ötödik, nappali és levelező évfolyamának reformpedagógia témakörben készített szakdolgozatainak címei és érdemjegyei-1965. Forrás: Soproni Óvónőképző Intézet Államvizsga jegyzőkönyve 1965 Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar irattára.

„A közösségi nevelés
Makarenko
munkásságában” -jó

„**Makarenko: az új**
ember kovácsa,
neveléstörténeti
jelentősége” -közepes

-

Összegzés, tanulságok

- A bemutatott folyamat egy különleges, ám a korszakban nem feltétlenül egyedi folyamatot mutatott be;
- A reformpedagógiai témák közötti kezdeti sokszínűségét fokozatosan felváltotta az orosz-szovjet pedagógiai koncepciók egyeduralma
- A makarenkói pedagógia mellett „kiskaput” Lev Tolsztoj életének, pedagógiai munkásságának bemutatása jelentette.
- A pedagógusképzésben is erőteljesen megjelent a tudomány „szovjetizálása”

Elsődleges források

- Soproni Óvónőképző Intézet Államvizsga jegyzőkönyve 1961 Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar irattára.
- Soproni Óvónőképző Intézet Államvizsga jegyzőkönyve 1962 Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar irattára.
- Soproni Óvónőképző Intézet Államvizsga jegyzőkönyve 1963 Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar irattára.
- Soproni Óvónőképző Intézet Államvizsga jegyzőkönyve 1964 Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar irattára.
- Soproni Óvónőképző Intézet Államvizsga jegyzőkönyve 1965 Soproni Egyetem, Benedek Elek Pedagógiai Kar irattára.

Felhasznált szakirodalom

- Baranyai Lenke (2009). Az Isteni Megváltó Leányai Tanítónőképzője, és jogutódja, a Soproni Állami Tanítónőképző története 1899-1957. Sopron: Hillebrand nyomda. ISBN:978-963-06-3216-4
- Géczi János (2006). A szovjet pedagógiai minta. A szovjet és a szovjet minta nyomán kialakított nemzeti törekvések sajtórepresentációja. Iskolakultúra, 16(9). 24.-38.
- Kelényi Ferenc (1975a). A soproni óvónőképzés a felszabadulástól napjainkig. Soproni Szemle, XXIX (3). pp. 1.-14.
- Kelényi Ferenc (1975b). A soproni óvónőképzés a felszabadulástól napjainkig. Soproni Szemle, XXIX (4). pp. 15.-29.
- Kurucz Rózsa (2007). Viták a Montessori-pedagógiáról (1910-1956) Neveléstörténet, 2007 (3.-4.).
- Németh András (2001). A reformpedagógia múltja és jelene. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó
- Patyi Gábor (2020a). Szakmai vita az óvó- és tanítóképzés akadémiai szintű egyesítéséről a pedagógiai sajtóban 1957-ben. In. Molnár Béla (szerk.). A Tanítóképzés múltja, jelene V. -A tanárképzés múltja, jelene, II. Szombathely, 2020, pp. 58.-66.

Felhasznált szakirodalom

- Sáska Géza (2005). A szocialista és a polgári nevelés radikális alternatívái. Budapest: Felsőoktatáskutató Intézet.
- Szabados László (1964). A felsőfokú óvónőképzés Sopronban. Soproni Szemle, XVIII. (2). pp. 50.-64.
- Sztinkóné Nagy Irén (2005). A női szerep változásai és a reformpedagógia. Iskolakultúra 2005/2. pp. 63.-68.
- Tóth Lajos (1961). Felsőfokú óvónőképzésünk: a felsőoktatási reform egyik láncszeme. Felsőoktatási Szemle. A Művelődésügyi Minisztérium folyóirata. 10(3). pp. 146.-150.
- Vág Ottó (1957). Egyetemes Neveléstörténet az óvónőképzők III. osztálya számára, (Az iskoláskor előtti nevelés vázlatos története.). A Művelődésügyi Minisztérium rendeletére kiadja: Tankönyvkiadó, Budapest
- Varjú Sándor (1966). Az óvónőképzős hallgatók szakdolgozatainak tapasztalataiból. In. Dr. Tóth Lajos (szerk.). A magyarországi óvónőképző intézetek neveléstudományi közleményei. IV. évfolyam. Gyula: Békés megyei Nyomdaipari Vállalat. pp. 41-56.

Képek forrása:

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sopron,_Ferenczy_J%C3%A1nos_\(Gr%C3%B3f_Klebelsberg_Kun%C3%B3\)_utca_5..Fortepan_2731.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sopron,_Ferenczy_J%C3%A1nos_(Gr%C3%B3f_Klebelsberg_Kun%C3%B3)_utca_5..Fortepan_2731.jpg)

https://lh3.googleusercontent.com/proxy/BqKvZWgTEBtuD90w6fkprSHnBcKuP_29kLL8HkhUY996vp-3L4U5O7jna88FEwcVyl6aADhXNEXZSHVn94CdRQLzOeQDNh2Cpe6GdeTK57kacu5cFCUzkLC3Im6A

Köszönöm szépen
a figyelmet!

Németh Dóra Katalin

nemeth.dora.katalin@uni-sopron.hu